

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

วรรณคดี และวรรณกรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ป.๖

ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤพร รุจิเรข

ผู้ตรวจ

อาจารย์สมพงษ์ พลະสุริย์

อาจารย์สายัณห์ พลະสุริย์

อาจารย์สมนึก เนาวพันธุ์

บรรณาธิการ

ดร.กร่าง ไพรวรรณ





สงวนลิขสิทธิ์
สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๕๕

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๓-๑๘๐๕
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖
website : www.iadth.com

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **วรรณคดีและวรรณกรรม** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เป็นหนังสือเรียนที่สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จัดทำขึ้นตามหลักการ จุดหมาย มาตรฐาน การเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเรียนเล่มนี้มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาวรรณคดีตามที่กำหนดไว้ในประกาศ ของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง วรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทย และมีวรรณกรรม ที่น่าสนใจเหมาะสมกับวัย ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ความงามของภาษา ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ เห็นคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่สะท้อนความเป็นไทย รวมทั้งสอดแทรกข้อคิดอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต แต่หน่วยการเรียนรู้จะมีกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อฝึกทักษะ กระตุ้นความคิด เสริมสร้างประสบการณ์

หนังสือเรียน **วรรณคดีและวรรณกรรม** เล่มนี้ จัดทำขึ้นพร้อมกับหนังสือเรียน **หลักภาษา และการใช้ภาษาไทย** ซึ่งรวมเนื้อหาของสาระที่ ๑ การอ่าน สาระที่ ๒ การเขียน สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด และสาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทยไว้ด้วยกันอย่างสมบูรณ์ ครบตัวชี้วัดของ หลักสูตร และหนังสือเรียน ๒ เล่มนี้ จะใช้ควบคู่กับ**แบบฝึกหัด** รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่มีกิจกรรมหลากหลาย กระตุ้นความสนใจ เชื่อมโยงการเรียนรู้กับ กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เพื่อพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนและแบบฝึกหัด รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดนี้ จะเป็นประโยชน์ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ การเรียนรู้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร รวมทั้งเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย ซึ่งเป็น เอกลักษณ์ประจำชาติ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

สารบัญ

หน้า

วรรณคดี...สิ่งสุนทรีย์แห่งภาษา

๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ตีกลไผะราพ ๑๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ นิทานทองอิน ตอน นาคพระโขนงที่สอง ๕๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ๗๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ สุภาษิตสอนหญิง ๑๐๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ คำกลอนสุภาพ...ให้ข้อคิดสอนใจ ๑๒๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ นิทานพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน ๑๓๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ บทอาขยาน ๑๔๖

จุดประกายผลงาน ๑๕๑

บรรณานุกรม ๑๕๒

วรรณคดี...สิ่งสุนทรีย์แห่งภาษา

วรรณคดี คือ หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี ไม่ว่าจะเป็นบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรอง ซึ่งผู้แต่งมีวิธีเขียนดี มีศิลปะทางภาษา ใช้ถ้อยคำอย่างประณีต งดงาม ก่อให้เกิดความประทับใจ สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ต่าง ๆ เกิดมโนภาพไปตามเรื่องราวของผู้แต่ง นอกจากนั้น วรรณคดียังแสดงถึงความรู้สึนึกคิด ความรอบรู้ และสติปัญญาอันลึกซึ้งของผู้แต่ง มีข้อคิดที่แฝงไว้อย่างหลักแหลม อันเป็นเครื่องประเทืองปัญญาของผู้อ่าน ทำให้เกิดความรู้ซึ่งนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้



คุณค่าของวรรณคดี คุณค่าที่สำคัญของวรรณคดี มีดังนี้

๑. คุณค่าทางปัญญา ผู้อ่านวรรณคดีจะได้รับรู้ความคิดเพิ่มขึ้นเสมอ ซึ่งมีผลทำให้สติปัญญาแตกฉาน ทั้งด้านวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เท่าทันคน ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่อง จะขยายความรู้ของผู้อ่านให้กว้างขวางขึ้น เช่น นิทานทองอิน ตอน นาคพระโขนงที่สอง ทำให้รู้ว่าการมีปฏิภาณไหวพริบ รอบคอบ ช่างสังเกต รู้จักวิเคราะห์เช่นนายทองอิน จะทำให้รู้เท่าทันคนและเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้น การที่นายทองอินไม่บอกความจริงแก่พันโชติว่าแท้จริงแล้วชมบุตรชายเป็นผู้เกล้งทำผิดหลอกเพราะไม่ต้องการให้บิดามีภรรยาใหม่นั้น เป็นการแสดงถึงความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจที่นายทองอินมีแก่ชมนั่นเอง

๒. คุณค่าทางคุณธรรม วรรณคดีที่ให้คุณค่าทางคุณธรรมมีจำนวนมาก วรรณคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและทางความคิดแก่ผู้อ่าน ผู้แต่งจะสอดแทรกคติคำสอน คุณธรรมไว้ในเนื้อเรื่อง และการสนทนาของตัวละคร ซึ่งผู้อ่านจะได้รับข้อคิดที่ดีงามนี้ในขณะที่อ่าน เช่น ในบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ตีกลไผะราพ แทรกข้อคิด

เรื่องความกตัญญูรู้คุณว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังที่มัจฉานุแม่นจะเคารพรักเทิดทูน หนุมานผู้เป็นบิดา แต่ก็ไม่ยอมบอกหนทางไปสู่เมืองบาดาลให้แก่หนุมาน เพราะจะเป็นการทรยศต่อไมยราพผู้มีพระคุณที่เลี้ยงดูตนมา นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของหนุมานที่มีต่อพระราม และความรักอันยิ่งใหญ่ของนางพิรากวน มารดาที่ยอมทำทุกวิถีทางเพื่อช่วยไววิกผู้เป็นบุตรให้พ้นจากความตาย

๓. คุณค่าทางอารมณ์ วรรณคดีเป็นสิ่งที่สะท้อนอารมณ์ การร้องให้กับตัวเอง ของเรื่อง หรือหัวเราะกับคำพูดในหนังสือ ล้วนเป็นวิธีการที่ผู้แต่งสร้างภาพให้ เกิดขึ้นในใจผู้อ่านด้วยถ้อยคำที่เลือกสรรมาเพื่อแทนความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ อารมณ์ที่ผู้อ่านจะเกิดขึ้นมากที่สุดจากการอ่านวรรณคดี คือ ความสุข ความบันเทิงใจ เช่น บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม นอกจากความสนุกสนานของเนื้อเรื่องที่ชวนติดตามแล้ว ยังเปี่ยมไปด้วยอารมณ์ หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์เศร้าสะท้อนใจที่เกิดจากการพรรณนาให้เห็นถึง ความรักความผูกพันระหว่างนางวันทองกับพลายงามผู้เป็นลูก หรือความสะท้อนใจ ที่เกิดจากความโหดร้ายของขุนช้างซึ่งกระทำต่อพลายงามผู้เป็นลูกเลี้ยง ล้วนเป็น คุณค่าทางอารมณ์ที่ผู้อ่านได้รับจากวรรณคดีทั้งสิ้น

๔. คุณค่าทางวรรณศิลป์ คือ คุณค่าทางศิลปะการประพันธ์ของวรรณคดี ซึ่งผู้แต่งจะมีความพิถีพิถันในการเลือกสรรคำมาใช้อย่างประณีตก่อให้เกิดความงาม ความไพเราะในการใช้ภาษา จรรโลงใจผู้อ่านให้เกิดความอิ่มใจ อิ่มอารมณ์ รับรส อันไพเราะของถ้อยคำ ซาบซึ้งในความหมาย สามารถจดจำข้อความที่ไพเราะกินใจ รู้จักใช้ปัญญา ความคิด เข้าใจความเป็นมนุษย์ สัมผัสอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด ต่าง ๆ ที่ผู้แต่งถ่ายทอดออกมาเป็นคำประพันธ์ได้

คุณค่าทางวรรณศิลป์ของวรรณคดีแต่ละเรื่องย่อมแตกต่างกันตามลักษณะ คำประพันธ์และเนื้อเรื่อง เช่น บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางวรรณศิลป์ ดังนี้

๔.๑ การใช้คำ การใช้คำที่ทำให้เกิดเสียงไพเราะ ผู้อ่านเกิดจินตภาพชัดเจน

ตัวอย่าง

ยิ่งเย็นย่ำค่ำคลุ้มช่มมัว	ยิ่งเริ่มร่ำเรียกร่ำระกำใจ
เสียงซ้อแซ่แกกาวว่อน	จึงจอกนอนโหยหาที่อาศัย
จักจั่นเจื้อยร้องริมลองโน	เสียงเรไรหึ่งหึ่งที่กิ่งรัง
ทั้งเปิดผีป่แก้วแว่วแว่วหวีด	เสียงจิ้งหรีดกรีดแซ่ดังแตรสังข์

บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของสุนทรภู่

คำประพันธ์ข้างต้นใช้คำที่ทำให้เกิดจินตภาพได้อย่างยอดเยี่ยมทั้งภาพที่เกิดจากการเห็น และสัมผัสถึงบรรยากาศที่มีดสลับลงยามพลบค่ำ การได้ยินสรรพเสียง ของสัตว์ต่าง ๆ กลางป่าท่ามกลางความมืด ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงอารมณ์ ความวิตกกังวลถึงลูกและความหวาดกลัวของนางวันทองในยามนั้นได้อย่างแจ่มชัด

๔.๒ การเล่นเสียง คือ การเล่นเสียงสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะ เพื่อให้เกิดความไพเราะ



ตัวอย่าง

ดูเหว้าร้องมองเมียงว่าเสียงแม่	ยืนชะเง้อแลดูเงี้ยวหูตรับ
อยู่นี่แน่แม่จ๋าจงมารับ	วิ่งกระลับกระสนวนเวียนไป

บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของสุนทรภู่

คำประพันธ์บทนี้ไพเราะไปด้วยสัมผัสใน คือ

สัมผัสสระ

วรรคที่ ๑ ร้อง - มอง เมียง - เสียง
วรรคที่ ๑ ชะเง้อ - แล ดู - หู
วรรคที่ ๓ แน่ - แม่ จ๋า - มา
วรรคที่ ๔ กระส่น - วน

สัมผัสพยัญชนะ

มอง - เมียง - แม่
ชะเง้อ - เงี้ยว
นี่ - แน่ แม่ - มา จ๋า - จง
วิ่ง - วนเวียน กระลับ - กระล่าย

๔.๓ การพรรณนาให้เกิดความสะเทือนอารมณ์

ตัวอย่าง ความรัก ความห่วงหาอาลัยระหว่างนางวันทองกับพลายงาม

ลูกก็แลดูแม่แม่ดูลูก	ต่างพันผูกเพียงว่าเลือดตาไหล
สะอื้นรำอาลาด้วยอาลัย	แล้วแข็งใจจากนางตามทางมา
เหลียวหลังยังเห็นแม่แลเขม้น	แม่มก็เห็นลูกน้อยละห้อยหา
แต่เหลียวเหลียวเลี้ยวลับวับวิญญาน	โอ้เปล่าตาต่างสะอื้นย่นตะลึง

บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของสุนทรภู่

ความโศกเศร้าของขุนช้างที่มีต่อพลายงาม

เห็นลับลี้ที่สังัดขัดเขมร	สะบัดเบนเบือนเหวี่ยงลงเสียงผลุง
ปะเตะซำตำผางเข้ากลางพุง	ถีบกระทุ้งถองทุบเสียงอุบโอย
พลายงามร้องสองมือมันอุดปาก	ดั้นกระดากถลากไถลร้องไห้โหย
พอหลุดมือรื้อร้องวันทองไวย	หม่อมพ่อโบายตีจันแทบบรล้วย

บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของสุนทรภู่

ความวิตกกังวลห่วงใยของนางวันทองที่มีต่อพลายงาม

เห็นคุ่มคุ่มพุ่มไม้ใจจะขาด	พ่อพลายงามทรมาสวาทของแม่เอ๋ย
เจ้าไปไหนไม่มาหาแม่เลย	ที่โคกเคยวิ่งเล่นไม่เห็นตัว
ถูกล้มตายควายขวิดงูพิษขบ	ไฉนศพสาบสูญพ่อขุนหัว
ยิ่งเย็นย่ำคำคลุ้มชุ้มมัว	ยิ่งเริ่มร่ำเรียกร่ำระกำใจ

บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของสุนทรภู่

๕. คุณค่าทางวัฒนธรรม วรรณคดีทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ผู้แต่งมักสอดแทรกความรู้ ข้อคิดเห็นในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม คติชีวิต คำสั่งสอน คุณธรรม จริยธรรม การใช้ภาษา วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในยุคหนึ่ง ๆ สภาพสังคม ประวัติศาสตร์ การเมือง แม้กระทั่งการแต่งกาย อาหาร ผสมผสานไปกับการดำเนินเรื่อง ทำให้คนรุ่นหลัง

มีความรู้เกี่ยวกับคนรุ่นก่อน ๆ เข้าใจเหตุผลว่าทำไมคนในสมัยนั้น จึงมีค่านิยม ความคิดหรือการกระทำเช่นนั้น ซึ่งก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในความเจริญของวัฒนธรรมไทย มีใจรักที่จะอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไว้มิให้สูญหาย

ตัวอย่างวรรณคดีที่แสดงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด คือ สุภาษิตสอนหญิง คำสอนต่าง ๆ ในสุภาษิตสอนหญิงมีสาระเตือนสติหญิงทั้งทางกาย วาจา และใจ การประพฤติตนให้เหมาะสมตามค่านิยมของวัฒนธรรมไทย ซึ่งไม่เคยล้าสมัย หากนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติตนก็จะพบแต่สิ่งที่ดีงาม มีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีกุลสตรีไทย

ตัวอย่าง สอนเรื่องการพูด

เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก	จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา
แม่นพูดดีมีคนเขาเมตตา	จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะสม

สุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่

สอนเรื่องการรู้จักเก็บออม

มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท	อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
จงมักน้อยกินน้อยค่อยบรรจง	อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

สุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่

สอนเรื่องคุณค่าของผู้หญิง

เป็นสาวแล้วเรียบร้อยสะอาด	ก็หมายมาดเหมือนมณีอันมีค่า
แม่นแตกร้างรานร่อยถอยราคา	จะพลอยพาหอมหายจากกายนาง

สุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่

สอนเรื่องความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา

เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล	จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดระทดใจ
ด้วยชนกชนนีนั้นมีคุณ	ได้การอุยเลี้ยงรักษามาจนใหญ่
อุ้มอุทรป้อนข้าวเป็นเท่าไร	หมายจะได้ฟังพาดิาดวง



สุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่

๖. คุณค่าทางการพัฒนากระบวนการคิด การศึกษาวรรณคดีเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความสามารถและอิสระในการคิดสร้างสรรค์โดยใช้วรรณคดีเป็นต้นแบบ ได้เห็นการเรียบเรียงความคิดอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การใช้วิจารณญาณการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เช่น การฝึกวิเคราะห์ตัวละครอย่างละเอียดจากคำพูด ความคิด การกระทำ ทำให้เข้าใจลักษณะนิสัยตัวตนของตัวละคร และตัดสินใจได้ว่า เหตุผลต่าง ๆ ที่ผู้เขียนนำเสนอ นั้น มีความสมเหตุสมผลน่าเชื่อถือได้หรือไม่ เพียงใด สิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษ ซึ่งทักษะการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผลนี้ หากได้รับการฝึกฝนอยู่เสมอ ก็จะกลายเป็นนิสัยนำไปใช้เป็นประโยชน์ในสถานการณ์จริงของชีวิตที่ต้องตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น

๗. คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ การอ่านมากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ให้แก่ชีวิต วรรณคดีเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้อ่านได้ใช้ความรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องต่าง ๆ หลากหลายแง่มุม ตั้งแต่การจำแนกรูปแบบว่าเป็นวรรณคดีร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ประเภท ยุคสมัย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระสำคัญ ข้อคิดที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนคุณค่าของวรรณคดีด้านต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการฝึกฝนทักษะการใช้ความคิดวิจารณ์ ซึ่ง เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน เช่น พิจารณาว่าการที่นางวันทองตัดสินใจส่งพลายงามไปอยู่กับยาที่เมืองกาญจนบุรี เป็นสิ่งที่สมควรหรือไม่และหากพลายงามไม่พบยา พลายงามจะอย่างไร หรือคำสอนในสุภาษิตสอนหญิงเรื่องใดที่ยังเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เรื่องใดบ้างที่ล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ วรรณคดีจึงมีความสำคัญ เป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เป็นมรดกอันล้ำค่าซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์สะสมไว้สำหรับชนรุ่นหลัง การอ่านวรรณคดีด้วยการพินิจพิเคราะห์จะทำให้ประจักษ์ในคุณค่า ประเทืองปัญญา ได้รับประโยชน์มากมาย รวมทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่านนั้น และที่สำคัญ คือ เป็นการอนุรักษ์วรรณคดีซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑



บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ตีกลไวยราพ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ตัวชี้วัด

- อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง (ท ๑.๑ ป. ๖/๑)
- อธิบายความหมายของคำ ประโยค และข้อความที่เป็นโวหาร (ท ๑.๑ ป. ๖/๒)
- อธิบายการนำความรู้และความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต (ท ๑.๑ ป. ๖/๕)
- อ่านหนังสือตามความสนใจและอธิบายคุณค่าที่ได้รับ (ท ๑.๑ ป. ๖/๘)
- แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่อ่าน (ท ๕.๑ ป. ๖/๑)
- อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (ท ๕.๑ ป. ๖/๓)
- ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ (ท ๕.๑ ป. ๖/๔)

แผนผังสาระการเรียนรู้



สาระสำคัญ

รามเกียรติ์ เป็นวรรณคดีไทยที่มีเค้าโครงเรื่องมาจากรามายณะของอินเดีย เนื้อเรื่องเป็นการทำสงครามอันยืดเยื้อระหว่างมนุษย์ ลิง และยักษ์ มีความสนุกสนานตื่นเต้นเร้าใจ โดยมีแก่นสำคัญของเรื่อง คือ ธรรมะย่อมชนะอธรรม



พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระราชสมภพเมื่อวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๗๔ ซึ่งตรงกับปีมะโรงในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระราชบิดา คือ หลวงพินิจอักษร (ทองดี) พระนามเดิมของพระองค์ คือ ทองด้วง

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กหลวงในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอมร ภายหลังได้รับแต่งตั้งเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี ในแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยamarinทร์ (สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ) ต่อมาได้เข้ารับราชการในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงปฏิบัติราชการด้วยความวิริยะอุตสาหะ จนในที่สุดได้รับพระราชทานยศเป็นเจ้าพระยาจักรีและสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกตามลำดับ ทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกแห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ และทรงสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานี

ในรัชสมัยของพระองค์ต้องทรงทำศึกกับพม่าหลายครั้ง ทรงดำเนินนโยบายอย่างสุขุมเกี่ยวกับญวนและเขมร ทรงปราบปรามหัวเมืองขึ้นใกล้เคียงอยู่เนือง ๆ นอกจากการสงครามแล้วยังทรงสนพระทัยฟื้นฟูบ้านเมืองให้เจริญในทุก ๆ ด้าน เช่น ศาสนา กฎหมาย สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ วรรณคดี

พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถในด้านกวีนิพนธ์ ทรงพระราชนิพนธ์เพลงยาว รบพม่าที่ท่งดินแดงด้วยพระองค์เอง และโปรดเกล้าฯ ให้นักปราชญ์ราชกวีสรรพแต่ง บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ อุณรุท อิเหนา ดาหลัง ทรงสนับสนุนให้นักปราชญ์อื่น ๆ ช่วยกันสร้างสรรค์วรรณคดีขึ้นเป็นอันมาก

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเสด็จสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๒ รวมพระชนมพรรษาได้ ๗๔ พรรษา ทรงครองราชย์อยู่ ๒๘ ปี



บทนำเรื่อง

รามเกียรติ์ เป็นวรรณคดีที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี สันนิษฐานว่า ไทยได้นำเรื่องรามเกียรติ์มาจากรamayana ของอินเดีย ซึ่งมีอายุเก่าแก่กว่า ๒,๐๐๐ ปี ตั้งแต่สมัยอยุธยา มีผู้แต่งเรื่องรามเกียรติ์หลายฉบับ ด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องราวที่สนุกสนานตื่นเต้น ส่วนใหญ่แต่งเป็นบทพากย์โขน พากย์หนัง และบทละคร ซึ่งใช้แสดงละครรำ

รามเกียรติ์ฉบับที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ที่สุด เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยมีพระราชประสงค์เพื่อฟื้นฟูและรวบรวมเรื่อง รามเกียรติ์ของเก่าตั้งแต่สมัยอยุธยาและใช้เล่นละครในพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๘-๒๓๒๙ ซึ่งทรงจัดพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอีกครั้งหนึ่ง ให้ถูกต้องตามแบบแผน

บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ เป็นบทละครใน คือ ละครที่ตัวแสดงเป็นผู้หญิงทั้งหมด คำประพันธ์ที่ใช้แต่งเป็นกลอนบทละคร มีจำนวน ๖-๙ คำ เพื่อความสะดวกในการร้อง

บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน คีตกไมยราพ เป็นตอนที่สนุกสนานอีกตอนหนึ่ง เพื่อความเข้าใจเรื่องให้ต่อเนื่องกัน นักเรียนควรศึกษาเนื้อเรื่องย่อของรามเกียรติ์ ในตอนต้นก่อนที่จะถึงตอน คีตกไมยราพ ดังนี้

เนื้อเรื่องย่อของบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ก่อนถึงตอน คีตกไมยราพ

พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระราม โอรสของท้าวทศรถกษัตริย์กรุงโยธยา มีพระลักษมณ์ พระพรต และพระสัตรุด เป็นพระอนุชา เมื่อพระรามเจริญวัยได้อภิเษกสมรสกับนางสีดา ท้าวทศรถทรงชราคิดจะทำพิธีราชาภิเษกให้พระรามครองเมืองต่อไป แต่นางไถยเกษิมเหลืงค์หนึ่งของท้าวทศรถทูลขอให้พระพรตโอรสของนางขึ้นครองเมืองก่อน และให้พระรามเสด็จออกผนวชและเดินป่าเป็นเวลา ๑๔ ปี ท้าวทศรถต้องทรงยอมตามคำขอของนาง เพราะเคยสัญญาว่าให้นางขอสิ่งที่ต้องการได้หนึ่งประการ เพื่อตอบแทนที่นางช่วยพระองค์เมื่อครั้งรบกับยักษ์ชื้อบทูตหันต์ ขณะนั้นเพลารถของท้าวทศรถหัก นางไถยเกษิมใช้แขนสอดต่างเพลารถ ทำให้ท้าวทศรถรบชนะยักษ์ชื้อบทูตหันต์

พระรามเสด็จออกผนวชและเดินป่า นางสีดาและพระลักษมณ์ตามเสด็จไปด้วย นางสำมนักขวาน้องสาวของทศกัณฐ์ได้พบพระรามเกิดหลงรัก แต่พระรามปฏิเสธ นางโกรธแค้นจึงไปทูลให้ทศกัณฐ์ทราบถึงความงามของนางสีดา ทศกัณฐ์ให้มารีตแปลงกายเป็นกวางทองมาล่อ นางสีดาอยากได้ พระรามจึงตามไปจับกวางทองในป่า ทศกัณฐ์ได้โอกาสลักพาณางสีดาไปไว้ในอุทยานที่กรุงลงกา

พระรามออกตามหานางสีดา ได้หนุมาน สุครีพ องคต เป็นทหารเอก มีพวกลิงจากเมืองขีดขินและเมืองท้าว महाชมพูเป็นกองทัพ กองทัพของพระรามช่วยกันจองถนนเพื่อยกทัพข้ามไปยังกรุงลงกา เมื่อกองทัพของพระรามไปถึงกรุงลงกา ได้ตั้งพลับพลาขึ้นที่นอกเมือง พระรามให้องคตถือพระราชสาส์นไปถึงทศกัณฐ์เพื่อขอนางสีดาคืน แต่ทศกัณฐ์ไม่ยอมและให้เสนาเข้าจับองคต องคตจึงฆ่าเสนายักษ์ตาย ๔ ตน แล้วกลับมาทูลความให้พระรามทรงทราบ จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทศกัณฐ์จึงยกฉัตรบังแสงอาทิตย์เพื่อป้องกันพระรามไม่ให้เห็นกรุงลงกา

พิเภกซึ่งเป็นอนุชาของทศกัณฐ์ เคยขอให้ทศกัณฐ์คืนนางสีดาแก่พระราม ทำให้ทศกัณฐ์โกรธมาก ขับไล่พิเภกออกจากกรุงลงกา พิเภกจึงมาอยู่กับพระราม พิเภกคอยทำนายเหตุการณ์ของสงครามและบอกยุทธวิธีให้แก่พระรามเสมอ ครั้งหนึ่งพิเภกได้ทูลพระรามให้ใช้ทหารไปหักฉัตรที่กรุงลงกา สุครีพรับอาสาไปหักฉัตรและชิงมงกุฎจากทศกัณฐ์มาถวายพระราม ทศกัณฐ์แค้นใจมาก จึงไปชวนไมยราพ ซึ่งเป็นหลานครองกรุงบาดาลให้มาช่วยรบ ไมยราพจึงรับอาสาออกรบ

คืนหนึ่งพระรามทรงพระสุบิน พิเภกทำนายว่าพระองค์ทรงมีเคราะห์จะถูกยักษ์ลักพาตัวไป หนุมานจึงอารักขาอย่างเข้มแข็ง แต่ก็สู้อุบายของไมยราพไม่ได้ ไมยราพสะกดทัพและลักพาตัวพระรามไปขังไว้ในกรงเหล็กที่ดงตาลในเมืองบาดาล พิเภกให้หนุมานตามไปช่วยพระราม หนุมานลงไปเมืองบาดาล ต้องฝ่าด่านต่าง ๆ เข้าไป จนถึงด่านที่มีจนาครักษาอยู่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของศึกไมยราพ



บทละครเรื่อง รามเกียรติ์

ตอน ตีกลไมยราพ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑)



บัดนั้น
ซึ่งอยู่ในสระคงคา
ราตรีเที่ยงคืนเคยเที่ยว
ก็ลำแดงเพลงฤทธิเกรียงไกร

มัจฉาผู้ใจแกล้วกล้า
เป็นด่านรักษาชั้นใน
ลดเลี้ยวกระแวนทางใหญ่
ขึ้นไปจากท้องชลธาร

๑๔ คำ ๑ เชิด

เหวย...เหวย

ถึงที่ขอบสระก็หยุดอยู่
เห็นวานรเผือกผู้หังการ
โกรธาขบฟันกระที่บบาท
แล้วร้องประกาศด้วยวาจา
ตัวเอ็งมานี้จะไปไหน
องอาจล่งด่านกุมภภัณฑ์

แลดูไปทั่วทุกสถาน
ล่งด่านผ่านทางเข้ามา
ทำอานาจออกยื่นขวางหน้า
เหวยไฉ่พาลาใจจกรรจ์
ไม่กลัวชีวะจะอาสัญ
ภูจะหันให้ยับลงกับกร

๑๖ คำ ๑



บทละครเรื่อง รามเกียรติ์

๑๕



บัดนั้น
เห็นลิ่งน้อยขึ้นจากสาคร
จึงคิดว่าวานรนี้
รูปทรงองอาจประหลาดตา
จึงร้องว่าเหว้ยไฉ่ดิงเล็ก
มึงอย่าขวางหน้ากูไว้

คำแหงหนุมานชาญสมร
อ้างอวดฤทธิ์รอนอหังการ
เหตุใดมีทางเป็นมัจฉา
ถ้อยคำหยาบช้าทะนงใจ
จะเจียมตัวว่าเด็กก็หาไม่
ถอยไปให้พ้นไฉ่สาธารณ์

๑๖ คำ ฯ

เหว้ยไฉ่ดิงเล็ก
!!!!!!



บัดนั้น
ได้ฟังกริ้วโกรธคือไฟกาล
ถึงตัวกู้อย่างเท่านี้
อย่าพักอาจองทะนงใจ
ว่าแล้วสำแดงเดช
โลดโผนโจนรุกบุกบัน

มัจฉานุฤทธิ์ไกรใจหาญ
ตบมือจัดฉานแล้วตอบไป
จะกลัวฤทธิ์เื่องก็หาไม่
ใครดีจะได้เห็นกัน
พสุธาบาดาลไหวหวั่น
เข้าไล่โรมรันราวี

๑๖ คำ ฯ เชิด

ครึ้น! ครึ้น!



บัดนั้น
กริ้วโกรธพิโรธตั้งอัคคี
เคล้าคล่องว่องไวทั้งสองข้าง
ถ้อยที่ถ้อยมีฤทธิ์รอน

๑๔ คำ ฯ

บัดนั้น
ปล้ำปลุกคลุกคลีตีประจัญ
ตีบักัดวัดเหวี่ยงอุตุลุด
กอดรัดพัดกันเป็นโกลี

๑๔ คำ ฯ เชิด

เจ๊ยก! เจ๊ยก!

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
ขุนกระบี่รับระปะทะการ
ต่างตนต่างหาญชาญสมร
ต่อกรไม่ละลดกัน

มัจฉานุฤทธิ์แรงแข็งขัน
พลวันหลบหลีกไปในที่
ทะยานยุทธ์ไม่ท้อถอยหนี
เปลี่ยนท่าเปลี่ยนที่รอนราญ

ข้ากัษ!!



บัดนั้น
รบรุกบุกบันประจัญบาน
ถูกลมัจฉานุชวนไป
พาดลงกับแผ่นศิลา

วายุบุตรวุฒิไกรใจหาญ
แผ่นทะยานโถมถีบด้วยบาหา
ฉวยรวบเท้าได้ทั้งซ้ายขวา
ด้วยกำลังดักดาราวิ

๑๔ คำ ฯ

บัดนั้น
มิได้ชอกช้ำอินทรีย์
ผูกผูกขึ้นได้กระที่บาท
วิ่งพลุนหมุนเข้าบุกบัน

มัจฉานุผู้ชาญชัยศรี
โกรธตั้งอัคคีบรรลัยกัลป์
ทำอำนาจผาดเสียดังฟ้าลั่น
โรมรันไม่คิดชีวา

๑๔ คำ ฯ เชิด

ตึง! ตึง!

บัดนั้น
โถมรับกลับกลอกไปมา

๑ ๒ คำ ๑ เซ็ด

รบพลงรำพึงคะนึ่งคิด
เหตุใดวานรน้อยนี้
ทรหดอดทนสามารถ
คิดแล้วจึงร้องถามไป
เป็นไฉนมาอยู่รักษาด่าน
เชื้อชาติสุริย์วงศ์พงศ์พันธุ์

๑ ๖ คำ ๑

บัดนั้น
ฟังความถามถึงนามกร
จึงคิดว่าวานรตัวนี้
หักด่านผ่านทางลงมา

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า
หันเหียนเปลี่ยนท่าราว

สงสัยในจิตกระปี่ศรี
จึงล้างชีวีไม่บรรลัย
องอาจต่อสู้ด้วยญได้
เหวี่ยงไฉ่ลึงน้อยเท่าแมงวัน
ไมยราพขุนมารโมหันธ์
นามนั้นชื่อใดวานร

มัจฉานุกุมารชาญสมร
พงศ์พันธุ์มารดรเลบิดา
ฤทธิ์องอาจแก้วักล่า
ถึงมหานครบาดาล

ไฉ่ลึงน้อย
โยทรหดนัก



รูปกายก็คล้ายกับกุ
หรือจะเป็นกุนทลสุรกานต์
ครั้นว่าจะนิ่งเสียบัดนี้
คิดแล้วจึงร้องตอบไป
ชื่อมัจฉานุวุฒิ
ล่ำรอกไว้ริมสาคร
เลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม
บิตุเรศของเราผู้ศักดิ์ดา
ตัวท่านนี้เป็นวานร
ล่องมาถึงมือพระกาล

สองหูพรรณรายฉายฉาน
เหมือนมารดาสั่งความไว้
จะแจ้งเหตุร้ายดีก็หาไม่
ตัวเรานี้ได้นามกร
บุตรนางมัจฉาดวงสมร
ไมยราพฤทธิ์รอนได้มา
ให้อยู่ด่านชั้นที่ยักขา
ชื่อว่าคำแหงหนุมาน
นามกรชื่อไรจึงอาจหาญ
ไม่กลัววายปราณหรือวไร

๑ ๑๔ คำ ๑



อืม! รูปร่างก็คล้ายกัน
เหมือนมารดาว่าไว้

บทละครเรื่อง รามเกียรติ์

๑๕